

Карпатська Русь

Карпатська Русь Carpatho-Rus

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT YONKERS, NEW YORK AND OTHER MAILING ADDRESSES

Ч. 13 ЮНКЕРС Н.Й. 21 ГО, ІЮНЯ 1996, YONKERS, N.Y. JUNE 21, 1996, VOL. LXIV, NO. 13

"РОСІЙСКА МАФІЯ"

АМЕРИКА РАЙОМ ДЛЯ РОСІЙСКИХ МАФІЙОЗІВ

Російська мафія і зорганізовані банди преступників, походячих з з бывшего Советского Союза сильно закорінилася в Сполучених Штатах", - заявил высший урядник Департаменту Держави США. В Сполучених Штатах російська мафія ест зорганізована в виді тайних преступних стоваришень, котри диспонуот меженародном сітьом, котра обнимае таки край европейски, як Росія, Бельгія, Чехи і Угорія, а также Израиль", - ствердил на конференції пресовой в Відню Jonathan Winet, одповідальний за справи борби з наркотиками в Департамент Держави. Він участвовав в Відню в сесії комісії ООН до справ запобігання преступности.

Після него "російски банди" зорганізованих преступників" заінсталювалися в Нью-Йорку, Бостоні, МАямі і Ляс Вегас, а їх діяльність сягае від торгівлі наркотиками і автомобілями по проституції, і торгівлю нуклеарними матеріялами. "Російська мафія становит часть етнічної преступности, то значит груп престуеників, котри походят з Европи, Караїбів, Азії і Полудневої Америки, зорганізованих в «трести» і комунікуючихся на ріжних языках", - додал Winet.

Рапорт упомянутой комісії ООН, оголошений з нагоди Віденской сесії, уявил, же підслух телефонічний уможливил американским органам дійсний сукцес в борбі з мафіями, з винятком мафій нігерійских і китайских, котри (як підчеркуе документ) послуговуються множеством діалектів.

Запитаний о проблему праня брудних грошей Winet відповіл, же "певним ест, же велики суми грошей зилишили Росію і переміщалися через цілу поанету". Додал, же FBI "арештувало остатним часом одного з хресних батьків російской мафії в Сполучених Штатах" і же ест декілька інших случаїв арештовань, морду і упроваджень". "Для нас ест ясне", - подчеркнул Winet, - "же кожда держава, незалежно од того як она ест велика і потужна, не може охороняти своїх горожан у власних границях, если не застосуе борби з меженародном преступностьом".

ПОЛЬСКА РАДІСТЬ З НІМЕЦКОЙ ДРУЖБИ...

ПОЛЬСКО-НІМЕЦКИ ВІДНОСИНИ ЦВИТУТ

ФРАНКФУРТ (IAR). - "Відносини меже Польщом і Німеччином нигди не были так добри як днеска", - заявила предсідателька Бундестагу Rita Suessmuth, котра прибула в неділю, 9-го червця (іюня) до Франкфурту над Одром для зустрічи з польскими парламентаристами. В понеділок починаеся тут польско-німецка парламентарна конференція, посвячена політичним, господарчим і суспільним контактам меже обома державами.

Конференцію зорганізовано в річницю підписання в 1991 р. порозуміння о добром сусідстві і приятельской співпраці Rita Suessmuth сказала, же тото порозуміння має значення не лем для цілої спільной Европи. "Німці і Поляки наплися перед новом ером взаїмних відносин, перед поворотом Польщі до Европи і ей звязку з західними структурами", - зазначила Suessmuth. Додала, же Европа може розвиватися лем тогди, коли люде, котри живут по обох сторонах границі будут співпрацювати зо собом і жити в згоді.

Предсідателька Бундестагу висказала надію, же до згідного співжиття обох народів причинятся польско-німецки проекти трансграничної співпраці.

Така інформація появилася в польонійних газетах в Америці. Яка ест реальна вартість тотих заяв, то можна пригадати таку сельску приповідку: "Мова ся мовит, а хліб ся їст". Нинішня Німеччина ест в світі потугом індустриальном і економічном. Послівоєнна відбудова пострадавшей од войны Німеччини пішла бистро з великим розмахом і, як не дивно, з великом помочом Америки. Утрачена територія на користь Польщі, нігди не буде акцептована Німеччином. То, што тепер Німеччина не требе звороту тотих земель, то ест така тактика до якогось часу. Польща може радуватися і веселитися польско-німецком дружбом, але справа території, котру заняла Польща (з благословення Советского Союза) буде для Німеччини проблемом великой ваги в відповідном часі.

НЕ КАРАЙТЕ ДІТЕЙ "НЕЛЕГАЛЬНИХ"

ВАШИНГТОН (Reuter, PAP). - 47 сенаторів, в тому майже всі демократи, загрозили, же заблюкуют еміграційну уставу (закон), коли в ней буде контroversийна клявзуля, признаюча штатним властям право до виключення зо шкіл дітей нелегальних емігрантів.

"Если тоти невинни діти найдутся на улици, викличе то барз дуже проблем", - написал Едвард Кеннеди в листі до Орріна Гатча, шефа сенатской комісії до Справ Судівництва. "Емігранти не приїзджают до нашого краю передовсім для того, жеби посилати діти до шкіл". Кеннеди спімнул о таких загрозах, як зріст преступности і загроза для публичного здоровья.

Конференція обох палат узгіднит в коротком часі спільну версію нового закона. Сенатска версія нового закона не має контroversийной поправки. Послі опрацювання компромісової версії закон мусит бути повторно переголосований в Конгресі, жеби міг бути підписаний президентом.

47 сенаторів може заблюкувати прийняття закону, понеже при голосованю вимагана ест кваліфікована більшість, то значит, голоси 60 зо 100 членів Палати Конгресу.

ПАПА ВТЮК ОД СПЕКИ В ВАТИКАНІ

ВАТИКАН. - У вівторок, 11-го червця (іюня), не появилася бюлетин ватиканского Пресового Бюра, подаючий штоденни занятія і зустрічи папи. Причином того была неприсутность Яна Павла II в Ватикані. Папа, утікаючи перед спеком, ввибрався на коротку прогульку в гори Аbruзії, положени на заход од Риму. Папа одвідав місцевость Монтекрісто в масиві Гран Сассо (Апеніни), положену 1900 метров над стопнем моря.

Яе завше при того рода подорожах ніхто не заповідав прибутя папи. Після статистики ватиканской, была то юж тринайцята ескапада папи в гори Аbruзії.

КИТАЙЦІ В ГРУЗОВИКУ-ЛЬОДУВЦІ

ЛЬВІВ (PAP, Reuter). - 42 Китайці найдено у вівторок, 11-го червця (іюня) в

(Продовження з ст.1)

грузовику-льодувці, покинутом в Ужгороді.

Проходячі коло грузовика зауважили, же зо середини льодувки доходить нервове стуканя. Китайці, перебували в грузовику од многих годин, зазнали поважних одморожень і находяться в шпиталю.

Українська гранична сторож ствердила, же грузовик в'їхав цілком легально до України перед пару днями з Словакії. Офіційно шофер приїхав на Україну "по мясо". Не відомо іщи, чи Китайці намірени были достатися до Словакії, Польщи або на Венгрию або іщи далій до Заходной Европи. Минувшого року затримано на Україні 9787 нелегальних емігрантів з Полуднево-Східной Азії. Виглядат, же в том року число нелегально перебуваючих буде подібне.

(Продовження з ст.2, кол.3-тя)

Руси", своїм наслідникам підчеркнул широку політичну програму об'єднання "всея", тобто Малої і Великої Русі під проводом Москви.

Здійснення об'єднательной програми Івана III могло наступити лем при помочи меча. Війни меже Польско-Литовскою і Московскою державами зачалися юж з кінцем 15 ст. Они веліся довги століття і стали головним змістом політичної історії Східной Европи в нових часах. Обі воюючі сторони заключали з собою переважно перемирія на означений протяг часу, уважаючи їх неначе за передишку в своїх кровавих боях за "dominium Russiae" (пановане на Русью).

В конкуренції, котра із-за малоруских земель велася меже Польско-Литовскою і Московскою державами, послідня в своїх руках мала більше атутив. Московські володарі уважали себе за законних наслідників Володимира Великого і на тій основі уважали Малу Русь за свою "вотчину". Они виступали в ролі захисників православної віри, тим більше, што від флорентійской унії 1439 р. і упадка Царгорода в 1453 р. Москва переняла на себе роль Візантії як осередка православного світа.

В першій половині 16 ст. повстала навет теорія про Москву, як "третий Рим", якому належится пановане над цілим світом. Логічним завершеньом пануючої теорії была коронація Івана IV Грозного (1547) і основане в Москві в 1589 р. окремого патріархата.

(Далій буде)

ЖЕРТВУЙТЕ НА

ПРЕС-ФОНД

"КАРПАТСКОЙ РУСИ"

Др. Адріян КОПИСТЯНСКИЙ.

О Г Л Я Д

МОСКОВСКОЙ І ПОЛЬСКО-ЛИТОВСКОЙ ДОБИ

Напад татар знищив староруску державу, столицей котрой был Киев. З року 1240 в історії русского народа закінчилася т.зв. Киевска Доба, а наступило довголітне татарске лихолітя (1240-1480 рр.) Сего факта не змінила тот обставина, што світова монгольска держава проістнувала лем до 1260 р. і по короткім часі розпалася на ряд независимих орд. Ціла Русь далій підчинялася Кіпчацкій або т.зв. Золотій Орді, котра сохранила свою силу і могутість аж до смерти хана Узбека (1341). Дперва, коли в половині 14 ст. Золота Орда попала в стан анархії, на просторах Східной Европи від половини 14-го до кінця 15 ст. став викуватися новий політичний порядок.

З розвала Золотой Орди скористали дві західні держави: Польща і Литва. Коли в Галицко-Волинской державі трагічною смертю погіб еи князь Юрій II (1310) польский король Казимир III Великий в союзі з Угорщиною зачав о сей край довголітню війну. В окончнім висліді Галицкою Русью заволоділа Польща (1387).

Далеко більші користи з ослаблення Золотой Орди осягнула Литва. За Гедимина (1316-1341) і его наслідника Ольгерда (1345-1377) она заняла ряд руских земель, положених на захід од Дніпра і по побіді Ольгерда над татарами в 1363 р. над Синими Водами закріпила власть на занятих просторах. Само руске населеня радо переходило під пановане литовців, котри не лем не нарушували руской старини, но самі радо принимали православну віру і руску культуру. Протягом одного століття успіла коштом Русі вирости могуча Литовска держава.

За княження Ольгерда она не ограничилася до західно-русских земель, но явно стреміла до опанованя цілої Русі і визволення еи од татарского ярма. Територіальний ріст Литви заломився дперва по смерті Ольгерда (1377). Штоби утвердитися на литовскім престолі і забезпечитися перед грізним Орденем хрестоносців, син і наслідник Ольгерда, в.князь Ягайло шукав помочи в Польщі. Дві держави, котри постійно ворогували з собою із-за галицко-волинской спадщини, недалеко Вильна в г.Креві в 1385р. заключили з собою т.зв. польско-литовску унію. Внаслідок сего дотеперішня лінія розвитку волинской держави змінилася в цілій основі. Окрестившись в латинскім обряді в 1387 р., Литва стала католицкою державою, відвернулася лицем на Захід і з того моменту стала розвиватися не на основі православно-русской, но польско-латинской культури.

Нкема сумніву, што з заключенем кревской унії процес русифікації литовского народа был задержаний, но

рівночасно закінчилася історична роль Литви, як об'єднуючого ядра руских земель. Між литовским і руским населенем зачалася завзята борба по причині релігійних і культурних ріжниць. Свій дотеперішний вплив на Русі Литва стратила на користь Москви.

Під опікунчими крилами Золотой Орди Москва протягом 14ст. виросла як першорядна держава між численними північно-східними княжествами. Свій ріст она завдячувала знаменитому географічному положеню і ловкій політиці своїх князей. В 1326р. Москва стала постійном резиденційом митрополита Всея Русі, а в 1328 р. - столицею великого князя. Постепенно, об'єднуючи під своїм проводом рускі землі на північном сході, она укріпилася до такой степени, што великий князь Дмитро Іванович відважився на одверту борбу з татарами і на Куликовім полі 1380 р. одержав над ними першу велику побіду.

Хотяй Куликовска битва не принесла Північно-Східній Русі повной свободи, бо Москва дперва в сто літ пізнійше (1480) скинула татарске ярмо, все таки она наглядно ствердила появу нового політичного чинника в Східній Европі майже в тім самім часі, коли в 1385 р. была заключена польско-литовска унія.

Таким способом при кінці 14 ст. довершилася велмка зміна в історичних судьбах Русі. Західна або т.зв. Мала Русь з виїмком Закарпатской Русі, яка еше од княжеских часів належала до Угорщини, увішла до складу Польско-Литовской держави, а решта північно-східних земель або т.зв. Велика Русь, об'єдналися довкруги Москви. Видимим знаком сего політичного поділу, який е важнійшим наслідком татарского лихолітя, были дві митрополії: одна в Москві, для Великої Русі, а друга в Києві, для Малої Русі (від 1458 р.)

Очевидно, што Москва, котра юж при кінці 14 ст. висунулася як новий центр Русі, не ограничилася до об'єднання північно-східних земель, но потім як головну свою ціль поставила об'єднання цілої Русі.

З політичною програмою об'єднання явно виступил властивий будівничий великоруской ддержави в.князь Іван III Василевич. Скинувши в 1480 р. татарске ярмо, він знищив незалежну Новгородску Республику і землі еи разом з рештом Північно-Східной Русі об'єднув під своєю властю та перемінив удільне московске княжество в національну незалежну великоруску державу. Коли відтак він прийняв титул "Самодрержця всея

(Продовження на ст.2, кол. 1-ша)

Теодор Докля

НАША ГРОМАДА

Ч.1

(Продовження з ч.12 "КР")

Наприклад фамелія Дзьопів и з зятьом Козаком (бортиля) побудували собі хыжу и селі Прошова, обл Тарнополь. Хыжа мурувана з цеглы, котрой част ест выпалена, а част лем сушена на сонци и крыта етернітом. В середині сут два покої, маленька чухенка и сінці. В хыжы неє підлогы, лем глина. Подібны хыжы ставили в тот час и други нашы лемкы, а сут в Прошові з Чарного и Волівце. Коло хыжы ест огорід, з котрого найбільше утримуются.

ПОВОЄННЕ ПОЛОЖИНЯ, БАНДЕРОВЦІ И ВЫГНАНЯ

(1945—1947)

ЧАСТ ІІ.

Тяжке было наше жытя зараз по войні, бо выштык было понижене и треба было зачынати од нова. Помочы мы не мали ниякой, бо ишы тото, што нам лышыли німці, треба было отдавати русским, а потім полякім.

По выїзді нашых лемків до СССР, дакотры села зостали праві пусты и польске войско приїздило на сінокосы по тых селах. Ясюнчане, як и всі други сельяне, были гнаны до таких сел, як Незнайова Розстайны, Радочина, Довге, Вышевадка и др. до роботы. Робити треба было задармо и ишы до того треба было ховати (кормити) воляків, котры тых робіт пильнували. Худобу, кому німці лышыли дашто більше, як одну або дві коровы, або як дашто сховал перед німцями, треба было давати на контингент. Мушено было ити до роботы на дорогу, а в зимі одгартати сніг. Єдині в лісі можна было дашто заробити, а то при стінці паперівкы и копальняків, але лем марны грошы. Хто зас мал свої лісы и коня, то міг завести до Біча або до Горлиц дерево, лем же треба было мати позволія од лісничого, так звану "асигнату".

Жытя наше не было легке, але все юж кус ліпше, як в часі войны. Люде взияли до роботы и помаленькы зачали кус оджывати. Хто мал добру родину в Америці, то доставал поміч в лахах, обуви и грошах. Але часто пакункы были обкраданы, а грошы з листів выниманы. Рік 1945 прожыли зме дос байка и з том надійом, же буде выштык добрі, лем же то была фальшыва надія, бо справы набрали іншого обороту.

На початку 1946 року зачали полякы імати тых лемків, котры втекли з Сов. Союза и примусово вывозили іх назад. А в яр и в літі ходило войско по селах и імали всіх, хто не выїхал до СССР и вывозили до Горлиц, де під страхом и террором примушано до заплевування и вывожено на вхід. Люде зачали втікати и крытися по лісах. В ден зме были дома, але зме пильнували, ци не иде войско з Кривой. А як хто забувакыл, то давали зме сої знати и ціле село втікало до ліса. Хыжы оставали пусты и коли войско явилося, то лем находило пустку. Войско выкрадало, што лем ся ім подавало. В нocy зас зме выштыкы спали в лісі и по потоках як Каникова Долина, Гуща, Лісик, Шопівський потік и т. п. Жытя таке нам барз докучыло и по кількох тыжнях такого страху перестали зме ся крыти и якоси ся всьо успокоїло. Полякы перестали нас імати и мы зас кус ся успокоїли. Але то лем была тиша перед бурьом.

В тот час появляются на арені, т. зв. УПА (бандеровці), о котрых мы нич не знали, лем доходили до нас чуткы, же якисы узброены люде ходят по нocyх и заберают хліб, бандуры; уці, худобу свині, добры лахы и обувь. В 1946 року зачали ходити в зимі и ціле літо, а найбільше іх было на переломі 1946/47 рр.

Єдного зимового вечера я вертался з Кривой з клєбані, бо ем ходил до священника Володимира Гайдукевича по метрики, а то про себе и про сестру. Треба нам было выслати стрыкови до Америки, котрий нас хотіл взяти до себе. Переходжу через Граничне, а там стоїт якисий человек и кричѣт на мене: "Стій!" Я затримался и він мене вывїдался, што я за еден и запровадил до хыжы Васильків, де ем мусіл сїдѣти пару годин. Потім мене пустили, але наказали и загрозили, жебым нікому не повіл, же ем іх віділ. Приходжу домів, а всі дома юж были в страху, чом мене так довго неє. Але успокоїлися, як ем ім розповів, же мене лем затримали бандеровці.

Другим разом пришли до нас, а было іх около 10 осіб (в тім 3 дівкы). Была то якаса група провідників, бо мали зо собом документи, над котрыма довгы години робили. Дівкы писали на машынках, а по дорозі ходила варта. Было іх дуже и по другых хыжах, то найменше их была компанія и зо своим штабом.

Коли закінчили роботу, то зажадали сої од мойой мамы вечері. Мама зварили, што могли, а то бандур, котры погрузжали (подушили) з маслом и бриндзом и так подали ім всім до єдної мискы на стіл. Попивати наляли ім молока. Барз сої хвалили вечерю, же в лісі юж барз давно такой вечері не іли.

В часі вечері навязали бесїду з нами. Няньо мої, котры мали в тот час 60 років, зачали до них бесїдувати тыма словами:

"Діточкы — бо выштыкы підходили до віку іх дітей — чоґо вы так наражате своє мододе жытя, та вы видите, же нич не вывоюете протів такого моцаря, як Совітський Союз. Я тіж вѡювал в першій світовій войні и віділ ем остатню войну, то знам ся кус на тых справах. И хоц ем простий хлоп зо села, то повім вам отверто в очы, же нич не вывоюете, лем сами погынете або стратите здоровя, а ишы в додатку на нашы головы зводите нещєця, бо польске войско ходит заєдно и нас переслїдує."

На тоты слова барз ся всі бандеровці образили и готовы были будшто зробити, але обышлося лем на усвідомленю моґо няня и нас всіх. Єдна з дівок розплакалася в часі той розмовы и зачала бесїдувати:

"Дїду, вы зле розумієте нашу справу и невластиво пояснюєте нашу боротьбу. Вы знате, же мы боремєся за Самостійну Україну, котра об-

дарена великыма натуральныма боґацтвами, земля єї може выжывити цілу Европу, а українский народ далі жыє в неволи під большевицкым ярмом." Бєсїды той было дуже веце, але я не памятам більше, бо ем заснул и не дослухал до кінця. В каждім разі не зробили нам того вечера ниякой кривды, а над раном выїхали дєси до ліса.

Од того часу юж не было нocy, жебы не приходили до села и все штоси треба было ім дати, як не хліба, то бандур, або заберали уці, тєлята, свині, лахы обувь и всі іншы придатны ім річы. Найвеце заберали, як люде вертали з Горлиц, бо каждий ишол дашто купувати, но и коли іхали або ишли домів, то встрїчали бандеровців в Маластові, Панкнін, на Баницкїм Вершку, в Кривій або в Граничнім, котры обсмотрювали люде и што ся ім подавало, то заберали. Не єдного вызули з черєвк, а його пустили в онучах домів.

В Ясюнці мали місце потычкы польского войска з уповцями, а то в Потїчках, коло чернянской границі. Єдного літнього пополудня волякы з пограничної пляцівки в Грабі, вертали з Горлиц з провянтом, а з ними іхало кількоро люде з Грабу. Бандеровці зробили засїдку, в спомянутых выще Потїчках, но и пострїляли на смерт и поранили воляків и нашых лемків з Грабу. В іншїм часі, але в тім самім місці, бандеровці повїсїли єдного грабяна, Піґоша, котрий правдоподобно вопївпрацувал з польском розвідком и доносил на них. Окрім Піґоша, пропал без вїсти гайовий Кобак з Незнайовы и з Волівце-єдна жена, котра была положеном (бабком) в нашых селах.

Вспомянуты мною події мали місце цілий час в роках 1945—1947. Было то дуже тяжко перенести, бо не відомо было, што коґо чекат и о каждій порі добы треба было сподіватися непрошєных гостів. В нocy приходили партизаны, а в ден за ними польске войско, а выштыкы брали, што ся ім подавало, а на скарґу не было де піти — хыбаль до Боґа.

Початково, коли в нас зачали появлятися партизанте, то давали зме знати на постерунок міліціи в Гладышові, але коли о такім смїлім довідалися в лісі, то чекало го тото саме, што и Піґоша. А и тот спосіб не давал нам ниякой полєкшы, бо войско не ишло в ліс за бандеровцями, лем ходило по нашых коморах и певницях, котры выпорожняло. Мусїли зме варуватися вшыткых; и тых денных, и тых, што приходили нocyм. По правді труднр іх было одрїзнити, якы котры и нікому зме юж не вірили, лем зме ся бороңили, як зме могли сами. Ліпшы лахы, обувь и даякы дороги річы (годинкы и т. п.) ховали зме до таких місц, жебы ничєе око іх не увїділо. Паля, жебы выховати, то треба былб ховати даґде під дьлями або в такім місці, жебы ніхто го не нашол. В такім страху и незнанім нашім будушїм, жыли мы в тых часах, але дадеко гіршых ишы, як были часы военны, бо жыттю нашому грозила небезпєка в каждій секунді и то не знатя з котрой стороны.

Чуткы, же нас полякы выженут, доходили до нас юж од довшого часу, але мы такы были привязаны до своґо села и землі, же не вірили зме нич и як могли так зме сої сами розгваряли. Поля зме управили, як найліпше можна было и посїяли выштыкы зерно, жебы было што їсти и жебы не бракувало лашы для худобы. Выштыкы нам прекрасні покосдило и росло, што нас барз тішчыло. Лем вїсти приходили до нас недобры, бо чуткы приходили, што юж коло Сянока Перемышля, Ліска и в воевудстві любєдєльскім выганяют зас, але того року не до Росси, а на захід. До нас принесла тоту недобру відомїст Євка Василько, котра была оддана в Святоків. Было то дєси при кінци мая и тото нас барз замутило.

В тот час юж зме вірили, же и з нами буде тото саме, але ратунку юж зме не відїли од нікого, бо коли втекли бы зме до ліса, то бы нас взяли за бандеровців и пострїляли на місці або вывезли до табору в Явожнім. Здали зме ся на ласку судьбы и зачали мы кус приґотовляти до того страшного акту, котрий малєя сполнити за пару днів. Рыхтували зме возы и скрини на річы, штобы хоц лем дашто взяти зо собом.

Але не могли зме сої того выобразити и увїрити, же полякы можут піти на так підлий крок и выгнати нас з нашой хыжы, з нашого села и з нашой любимой Лемковины. Дакотры ишли до Горлиц и упевнялися в старостві, ци нас выженут, ци ніт. Староство ім нич не призналося, ани не порадило, як поступати. Люде ходили задуманы и очекували чоґоси в страху, што іх мало внет встрїтити. Навєт звїрята якоси заховувалися інакше, як перше: псы цілыма днями и нocyми выли, коровы на найліпшій траві не хотїли пастися, лем втікали домів и якоси чудно рычали и поводилися, а домове и дике птаство літало як бы в перестрашу.

Пришол ден 9 червця 1947 року, ден траґедии нашого дорогого нам села Ясюнка, котрий был найбарже нещасливий в єї історії. Завчасу рано, лем зме повставали, прибыло войско и од нижнього кінце заходили до каждой хыжы и розказували остро рыхтувати свої манаткы и складати на возы, бо як венрут назад, то юж мусимє выноситися и ити там де нам розкажут.

Было то барз тяжкий момент, бо не знали зме де нас заберут: Ци вывезут за село и пострїляють? Ци вывезут до Росси? Ци може на тот незнаний нам захід, о котрім нам вспоминали волякы?

Як волякы повїли, так и робили, бо о кількадесят минут вертали до селом и выганяли каждого, а як хто не хотіл опустити хыжу, то змушвали силом. Барз нарікаючых и опорных били кольбами або чым попало. Коли припоминам собі тот момент, то слєзы сами котятся, бо окропнішого образу я не віділ в своїм жыттю ніколи. Крик воляків, плач люде зливался з рыком худобы, беком овец, брєханьом псів, а ишы помагал тому уливний дойдж. Было то штоси окропне и трудне до описаня. Выгнали всіх з Ясюнкы и не остави лем пусты хыжы, а в них перестрашены коты, псы и наш весь маєток.

Гнали нас через Криву, понад Баницю, через Вірхню дє Гла-

(Продовження на ст.4)

(Продовження з ст.3)

дышова, де зме ночували. В Кривій вшыткы выходили з хыж и прощали нас. бо кривяне ищы не были выгнаны, аж за пару днів іх тото встрітило. Всі заходили зме до церкви абы ищы остатній раз клякнути и помолитися в свої святини, котра была для нас місцьом, де мы встрічалися и вспільні молилися о спасеня наших душ, о уратуваня нашого скроменького маетки, рідного села и цілого нашого краю.

Під Баницькым Вершком чекали на нас баничане, котрых зостало пару фамелій, штобы тіж з нами пожегнатися и вспільні попрізератися на свої любимы горы: Магурич, Чертіж, Верх и др.

В Гладышові всіх нас затримали, а під вечер порозділяли по хыжах и казали нам там ночувати. Хыжы были юж порожні, бо людей выгнали попереднього дня, лем пару родин лишыли, як Ваваків, Басалыгів, Филів и других, котры были або гражданами американськыма або в даякій іншій спосіб выратувалися од выгнаня.

10 червця, зараз з рана, казали нам збератися и через Магуру, Маластів, Русску Ропицю, Сенкову, Кобылянку пригнали нас до Загожан, до якогоси парку. Коли зме выїздили з Гладышова, то хмары усунулися и освітило сонце, котре як бы хотіло нас попрощати, огріваючи нас и наш добыток складений на возах и несений в руках або на плечах. В першій горбку, як выїзджали зме на Магуру, пришлося нам зас відіти и пережывати bestialьскы сцены, котры были для нас всіх окропны, бо на наших очах рудий офіцер (поручник) їзди на ровери и бил наших ясянчанів чым попало: кваницьом, люшньом, кісятом и т. п., лем зато, же змизеруваны коні або коровы не могли вытягнути воза горі берегом. Воякім зас розказал з тих возів позмітувати наши скромны тлумачкы и потрібны річы. Подорож через тоту прекрасну и знану шыроко Магуру зостала неедному в памяти, бо аж до самого Маластова тот рудий бандита літал, як встеклий пєс и знуцался над нами. Коли він одышол, то люде назад забрали свої річы и клали іх на віз. Потім помогли єдны другым похати возы, штобы перейти даяк тоту велику гору.

Як зме юж минули Магуру, подорож наша кус поліпшылася, бо там дорога была кус рівніща и возы котилися скорше. Тоты, хто не мал чым везти свій маєток, то брали іх на войсковы авта або возы и везли всіх до Загожан. Лем же в дальшій подорожы погода нам гонсулася, як бы нарочом и або густы хмары закрывали небо и шустал з них густий дождж або зас пів години світило сонце. Так перешол цілий ден и пізным вечером змучены и збіджены приїхали зме або приїшли на піше до загожанского парку. Минаючи польскы села: Сенкову, Кобылянку и други, дакотры полякы нам співчували, але більшієт показували на нас пальцями и насміхувалися.

Серед темной ночи якоси зме ся всі посходили в парк до купочки фамеліями и зачали зме розпалати огні абы хоц кус огрітися. Жены подоіли коровы и прирыхтували вечерю, то єст молоко и хліб, кед дахто мал дакус при собі.

Як юж вшытко успокоїлося, то люде сходилися и разом грілися при огнях або запыхалися дагде на возі и спали твердым сном, а ищы інші пильнували добытку на возах и худобы. Хто пильнувал добрі, то охоронил свое, а хто заспал, то загожанскы злодіє вспільні з вояками розтігали наше закапане майно. Пропало дуже наших тлумачків, овец, но и навет Петрови Копчови вкрали коня. На другий ден мельдували зме до войскового доудатва, але то лем на тім ся скінчыло, бо ништо нич свого не нашол.

В тім загожанскім парк перебыли зме 3 doby. Початково было ищы дос байка, але лізніще не мож было вытримати, бо выобразме собі жытя разом з худобом на маленькім місци 3 doby... То юж нич нам не было миле и выглядали зме, як и тоты звірята: брудны, змочены и лерениты трагедіом, котра нас встрітила. И чекали зме што полякы з нами зроблят, бо ништо не был певний, де нас повезут... Кормили нас физольовом зупом, котра была або гірка або пересолена, што не мож было ей спожывати, то лем живили зме ся молоком, а хліб купували зме в Горлицях, кед дахто мал грошы.

По трьох добах розказали нам залишыти парк и запровадили нас на стацию, де были підставлены товарны вагоны, до котрых нам казали заладувати свое майно, худобу и сами разом з тым вшыткым и лем на возы дали нам єден вагон. З возів в подорожы покращили нам полякы колеса и други річы. Нам дали вагоны, але лем єден на дві фамеліі, до котрых повходили зме як "слідзі до бочки". Вагоны дакотры были крыты, але веце было некрытых, то зас треба было жыти під голым небом. Наша фамелія (8 осіб) достала вагон разом з фам. Василько (3 особы), то змокнены до ниткы мерзлизме цілу дорогу. Окрім нас 11 осіб роду людзього в другім кінци вагону стояло 7 штук худобы, кілька овец и кіз, но и 3 коні. Просто душили зме ся, але не было рады и мусіли зме тото перенести.

По приготуваню нас до выїзду и по рушеню потягу чекали зме зо страхом той хвилі, коли переконамеся, де нас везут. Спостерегли зме, же дуже фамелій наших ясянчанів бракує, а як нам повіли воякы, то

они ище зостали в парк, а до нашого транспорту долучыли пару фамелій з Маціны Великои, пов. Гоглиця. Были то фамеліі Кретів, Ющаків, Загурскій, Телєк, Кобаса, Смакула, Шпак, Хомик, Прибыла, Бубняк и други з Рождзіля, котрых назвиск не памятам. До транспорту причепили дві льокомотивы и пізным пополудньом, здася 13 червця 1947 р. вирушыли зме в тоту незнану дорогу. По кільканадцетьох минутах спостерегли зме, же везут нас на захід и в тот час юж было нам ясно, же напевно повезут нас на тоты понімецкы землі, о котрых нам воякы повідали. Вшыткы зме смотріли в сторону, одкля нас выгнали и ище остатній раз зме жегнали свої прекрасны горы, котры были нам наймильшы в цілім світі, а котры зме мусіли опустити. Піишу остатній раз, бо більшієт осіб не віділа іх веце, померли на заході з жалю и ріжних хворіт. не знаных в наших горах.

В часі подорожы, на дакотрых стациях кормили нас таким самим зупом, як и в Загожанах, але тіж давали нам кус хліба. В Освенцію переходили зме так звану "чыстку" гігєнічну и політичну. До гігєнічної чыстки належало тото, же кождому з нас сыпали азотокс в одповідны місця, а в будинках стациі убовці перепроводжали з нами переслухання. Хто дашто ся поплнтал в бесіді, то ужывали протів нього своїх знаных метод, котрыма пописувалися не гірше, як и січовикы або гестаповці. Підозрілых о співку з бандеровцями арештували и ввозили всіх до страшной каторгы, то єст обозу концентраційного в Явовнім. З наших ясянчанів досталися там такы особы: Яким и Семан Васенко и Петро Дзьопа, котры мучены были там около 2 роки. Васенкы были забраны за то, бо найстаршій сын Якыма, Митро, вернувшийся з Червеной Арміи, был примусово забраний бандеровцями до іх рядів. (Митро Васенко по выгнаню нас зостал забитий поляками в Добжанского в

Незнайовій.). А Петро Дзьопа был забраний за брата Митра, з котрым втік з Совітского Союза, а укрьваючыся перед новым забраньом го до Сов. Союза попал тіж в ряды бандеровців. Дмитро Дзьопа жые тепер в Англіі.

НА ВЫГНАНЮ

По тыжньовій и страшній для нас подорожы довели нас до Рудной-Гвізданова (стация меже Легніцом а Глоговом), а одтамаль назад до Шінавы, п. Волув, воев. Вроцлав. Ту влада переселєнча, т. зв. Пур, порозділял нас по селах. Вшыткых нас з того транспорту приділено до гміны Хобень, выше wspomненого пов. и воевудства. Осіли зме в таких селах: Хобень — Квочка Митро*) (зза воды); Радошыці — Копча Гриц, Гатальович Антонь, Гайтко Стефан, Фелєнчак Илько, Докля Семан. Докля Лукач, Зорило Юрко; Нешице — Копча Петро (з горбка), Зорило Петро и його зят Ванько Митро; Стодоловиці — Шведа Параска (дєй зят Зорило Иван, Зорило Миколай (Гричиків), Быбель Михал (де был перше Софрон), Перун Митро, Васенко Петро и Васенко Яким; Гужин — Быбель Иван, Пелеш Наста (дівка Данька Градоня), Квочка Михал. Зорило Осиф и його зят Прєгон Петро; Ольшаны — Гайтко Михал и його сын Иван; Клішув — Марчак Михал, Квочка Фецо, Онушак Демко, Пелеш Василь и Пелеш Фецо; Чмєлов — Квочка Василь и Василько Михал. В роках 1947—1950 дакотры з повысшых родин змінили собі місце перебиваня, а то з Ольшан, Гужина, Клішова попереїздили до Бродовиц, Высокой и Кшєдліны Великой, тіж в пов. Волув.

Друга част ясянчанів, што мусіли остати в Загожанах, вывезена зостала до воевудства познаньского. Так само порозділяно іх по кількох родин по селах повіту Піла (тепер Тчянка Любуска). Осіли они в селах: Страдом — Копча Митро, Підбережняк (Семан и Підбережняк Петро; Рыхлік — Васенко Иван, Пац Марія, Пац Митро, Зорило Гаврил, і рачонь Василь; Пшиленкі — Пелеш Митро и Пелеш Стефан; Сєдзіско — Зорило Фецо, Романьчак Фецо и Кобанка; Бернатово — Шопа Василь и Дрийовскій Юрко; Дзерожно — Зорило Наста (вдова по Гнат.) и ей дівка Быбель Анна (вдова по Были Стефані з Кривой).

Жытя на заході было початково дуже тяжке, бо застали зме там найпільшы будинкы понімецкы, котры юж полякы не хотіли занимати. Будинкы были барз понищены: без выглядів, дверей, кецін и повно в них вшєлякого смітя и брудів. Довший час зме мусіли ночувати ищы на возах и варити їсти на дворі, як цигане, але помаленькы зме сой допровадили до порядку хыжы, што могли зме схоронитися під дах. Выглядз зме позабывали дошками, паперьом тектуровым або просто позатыкали дакыма шматами и соломом, а єдна або дві шыбы зложены з пару кавальців давали нам світло денне до хыжы. Дахы были діравы, но и як пришол дождж, то треба было підставляти горці, жебы нам не капало на голову. Але и ту зме якоси сой радили, бо позберали зме коло розвалєных будинків дахівку и латали діры в даху. Меблі, то єст стіл, лужка и кілька кресел понаходили зме в фольварку, котрий был ищы пустий, але были то стары и спорохнілы річы, а в додатку ищы и з блощышями. За пару тыжнів зме ся урядили, але станули зме перед другыми, ищы гіршыми проблемами, а котры на разі не могли зме сой поради, ани предвідіти, як то буде далє...

Маме де мешкати, на чім спати, хоц в барз підлых варунках, але коли зме сой подумали, як мы будеме жыти на дальше, то нас страх обходил. Не мали зме нияких видоків на выхід з того трудного положєня, бо села в хобенській гміні были барз бідны и не было можливости ани нич заробити, ани тіж купити. Єдині нас ратувало тото, же каждый мал по кілька штук худобы, коня, уці, козы, куры и кролі, то даке тєлятко, молоко, масло и яйця зме продавали и так купували дакус хліба або муки, што было на скромєе утриманєся при жытї. Кінми натомієт робилося покує у полякы, але за пів-дармо.

Найліпшы варункы до жытя мала наша худоба, бо поля были праві пусты, лем зароснены бурьянами, то было де пасти. Лем гірше было з приготуванєм пашы на зиму, бо луку позаімали и покосили полякы, а як дагде ищы ся нашло даякій кавальчык, што надавался до кошына, то повідали, же то іх и нас выганяли. Косили зме де ся дало, што кус зме сой назберали сїна на зиму. До того докупили зме сой соломы, з котрой різалося січку и так забезпечылося худобу на зиму.

В жнїва и в осєни льос наш поліпшылся, бо розознали зме дальшу околицю и там нашли тот выпрагнений кусок хліба. Вшыткы пішли до роботы и на службы по поляках. Єдны кінми, ищы зас лем свою силу робочу наімали, так што каждый заробил кус зерна и бандур, што выстарчыло нам на прожытя.

Зо стороны уряду мы отримували поміч, а то кілька кільограмів пшеничної и кукуриджаной муки, но и пару дека цукрю. Лем же кукуриджана мука была гірка и нездатна на спожытя, то треба было вышмарити, лем цукер ся придал.

Хто мал добру родину в Америці, то присылала му поміч під ріжним видом: обутя, дахы и живнієт. Дуже з тих пакунків приходило розбитых и выкраденых.

В осєни 1947 р. шолтыє и гміна приділили нам землю, котрой можна было брати, хто тілько хотіл, но и дали нам по кілька метрів зерна (жыта и пшениці), штобы посїяти абы розпочати нове газдівство. Тото ся нам барз придало и каждый поорал, де міг, но и засїял руками тото зеренє. Але великого хісна з того не было, бо мы не знали, як тамту землю добрі управити и яку vybrати під засів. В додатку была то осін барз суха и зерно не посходило, бо сїяне руками, зостало на верха и вышло на сонци. Котре зышло, то росло гарде и на другий рік юж зме сами робили жнїва. На яр тіж нам дали кус вівса, пшениці, ярцу и бандур, што тіж вшытко было посїяне и посаджене. Ярина нам удалася краща и в сумі нам тото вшытко дало юж дос на прожытя и выкормленя худобы.

Оселєны перед нам полякы, якы застали ищы німців на місци, пограбили по німцях всі маетки и односилися до нас розмаїті. Были серед них великы шовієїсты, але так само нашлися и добры люде, котры нам дуже помагали чым лем могли. Сельска и гмінна влада относилася до нас, яко до нижшых своїх підданных и все зме были вызыскуваны и понижаны. Так званы убовці (Уряд Безпечєнства Публичного), міліція и ормовці (Охотничя Резерва Міліції) мали на нас око, слідили нас на каждый кроку, а навет ходили вечерами полід выгляды и підслушували, што в хыжы бесідуєме и хто до наших хыж заходит. По правді, то мы нич не дбали и ходили єдны до других, чым лем зме ся дознали,

*) Назвиска фамелій сут подаваны за таким порядком, як они мешкали в данім сєлі, а не по алфавєті.

(Продовження на ст.5)

(Продовження з ст.4)

де хто мешкає. Молодіж трималася свого і коли зышлися до дакого до хыжы, то все хтоси ся нашол, што знал грати на гушлях або гармонії и зачыналися співы и так звана "потанцівка". Ишли зме т.ж всі на весіля, як лем зме знали, же хтоси ся женит, як и на Лемковині. Ишли зме на таке штоси з великом приемністю и то по кільканадцет кілометрів. Таки встрічы были барз приемны, бо зме были сами свої и здавалося нам в тоту хвилию, же мы гын на тій нашій прекрасній и любимій Лемковині.

В вспомнянутій powyще околиці были оселены лемкы праві зо вшыткых повітів Лемковини. Найбільшы скуписка были в селах, як: Стодоловиці, Халупкы, Барц (тепер Хелм), Гавроны Малы и Великы, Кембув, Еродловиці, Байкув, Орск, Высока, Нешице, Радошице, Хобеня, Рудна Гвизданув. Рудна Місто и други. По недовгім часі позволено нам отворити православны церкви в Стодоловицях и Рудній Місті, а грекокатолицькы священники мали выбрати або православие або перейти на католицизм и одправляти по латинскы для поляків. Дуже з них перешло на латинский обряд, а решта організували православие. Тот крок грекокатолицькых священників был барз трагічний для нашой віры и нашого народа, бо за своїми священниками послідували и їх парафіяне. То з прикрьством, але мушено осудити наших духовных пастьорів, бо нас завели там, де віками хотіл нас завести польский шовіністичний католицизм.

В Стодоловицях и Рудній был священником Хиляк, котрий записался в нашій лемковській історії, яко горячий патриот свого поневоленого народа. Він был членом першого лемковского уряду в так званій Народній Лемковській Республіці, котра была оголошена 5 грудня 1918 року в селі Фльоринка, як тіж был першым нашим грекокатолицькым священником, котрий перешол з цілом парафіям на православие в межвоєнны роках. Был він старенький, але довгы роки служыл, як лем міг лемкам в тій околиці, но и до кінця своей службы своему народу голосил ідеї народного и релігійного патриотизму, лем може мы не все його добрі розуміли...

В Рудній в польскім костелі одправлял тіж наш широкознаний священник Иван Полянський, але хочу зазначити, же потаємно на нашій Великодній або Рождественскій Свята одправлял тіж по нашому, лем же як полякы довідалися о тім, то донесли до бискупа Коминка в Вроцлавю, а тот за кару перенос го далеко од лемків — до воевудства опольского, де він проживат до гнешнього дня.

Само матеріяльте жытя на выгнанню укладалося дос добрі в першых роках нашого там побыту, хоц всі зме тяжко робили на господарках, по лісах и де лем ся дало, то все який грош ся заробило, што же голодували зме, ани не ходили півголы. Єдином нашом бідом была тура за своїм селом и вшыткым, што зме там лишыли. Тото ту нас нич не тішыло, хоц бы было оно и вартісне, а тамто на Лемковині приберало в нашій выобразній неосігалну вартіст. Каждый лем о тамтім все вспоминал и чекал, же наступит даяка зміна то повернеме назад. Просто, были зме все готовы. А чуткы ходили ріжны, же Америка розпочне війну з Россією, же німці вернутя назад и т. д.

Барз некорыстными чынниками для нашого жытя была сама природа на тых теренах, де нам припало жыти. Была то цілком інша, як тота в горах. Терены тоты сут в більшости піщысты, через котры пльмее ріка Одра. Над Одром ест дуже лук и пасвіск, котры праві каждого року серед літа (червец и липец) сут заливаны прибераючом водою, котра нищыт пасвіска, як тіж заберат часто зо собом покошене сіно з лавків або з кпюк. В глубоких ямах и долинах вода позостае все и творятя так званы ставы або озера. Болото и замуленна выдають неприємний запах, як тіж сут леговиском милионовых хмар комарів, котры нам все барз докучали, а котры сут розносителями розмаитых хворот. Початково по локучанню комарами, поробилися нам болячы струпы, котры довго нас боліли. Вечером не можна было показатися на двір, бо пілы хмары комарів чекали на свою офіру, жебы з ньюи вытягнути смачной кырви. Але ту не лем люде терпели од комарів, бо тіж и худоба не могла собі poradити з нима. Были всядиль: на полі, в лісі и в стайнях, што жены не могли ани здоіти коровы, лем мусіли на перше паіти сухий гній, жебы іх неприємным дымом выгнати зо стайні, а так сідали під корову.

Думам, же тота пляга комарів одбилася барз некорыстні на здоровлю наших людей, бо барз дуже з них померло на хвороты не знаны в наших горах: рак, сухоты и т. п.

Другым, тіж барз некорыстным чынником для нас была сама ріка Одра, бо в ей водах плынули каждого року ріжны трутизны з хемічных фабрик Дольного Ёжегу, што тіж было причыном до powyще wspomнених хворот.

Треба признати, же померло дуже людей и дакотры в молодім або в середнім віку. А померли такы: Квочка Митро, Гаито Юстиння, Докля Семан, Гайтко Мария, Пелеш Наста, Перун Митро, Васенко Яким, Квочка Михал, Пац Мария, Шопа Євка, Зорило Улька, Вшыткы тоты особы померли в віку около 50 років и молодшы, як Зорило Улька около 25 років. Окрім powyсших померло дуже людей, котры дожили старшого віку (од 60 до 100), а то: Зорило Петро, Докля Лукач и Юлія (родиче пишущого тоты слова), Феленчаканя (дожила до понад 100 років), Зорило Наста (жена Осифа), Онушак Демко, Пелешка (жена Феца), Быбель Михал и Євка, Пелеш Митро, Пелеш Митро (зят Гривоця, Зорило Наста (жена Феца), Підбережняк Ружа и ей мама, Шеліха, Васенко Иван, Кобанка, Зорило Наста (вдова по Гнаті), но и трагічном смертьом померли: Васенко Семан (втопілся будучи в польскім войску), Зорило Петро (зостал замордуваний поляком в Малых Гавронах) и Василько Михал (впал зо стогу зерна и забился).

В пятдесятих роках был перепроваджений в Польщу перепис людности, котрий был для нас лемків трагічным. Перепис тот переводили по селах учытелі и урядники з гміны або кооператив (Самопомощи Хлопской), де для нас руснаків-лемків не было рубрики, бо записуючы активисты мали лем такы рубрики: поляк або українец. Наши люде ім одповідали, жебы собі писали, як хотят, кед не мают рубрики руснак, бо они и так останут тым, чым были іх предкы — руснаками. Так и тоты урядники робили. Писали они як лем хотіли, то з наших людей потворили розмаиты национальности, лем не руснаків.

Некорысны варункы для нашого здоровля, шовіністичне наставлення до нас и розмаиты неприємны обставины на заході, были поводом, же за жадны скарбы на світі мы там не хотіли жыти и чекали зме

той хвилі, жебы вернутися назад до рідного села Ясюнкі.

Сама Ясюнка осталася кілька років незаселена. Аж деси в роках 1950—1952 створили полякы на ей грунтах так званій П. Г. Р. (Паньство Господарство Рольне), котре забрало в свое посіданя вшыткы наши грунта, котры не забрало надлісництво до ліса, включно з грунтами в селі Чорне. Хыжы, котры были ноғы, зо полякы розобрали нице до 1949 року, а старшы п'єніще, коли будували будинкы пегеерскы. Коли я был на одвидины в Ясюнці в 1961 року, то юж не стояли, лем Пацова и М. Пелешова хыжы, а решта, понад 60 хыж и ріжных господарскых будинків была фундаментально знищена.

Од Ростокы аж по Ивана Быбля (Таціного) сут поставлены будинкы господарскы и мешкальны П. Г. Р., котры видно на фотографії на 2 стороні той книжкы. Матеріялю будельного ужытя такой з наших розобраных хыж и левниц, лем дакотры будинкы сут поставлены з цеглы и крыты дахівком. Село змінилося до неопознани и лем горы и лісы кус припоминаютя тому, хто там жыл, але тіж и лісы приближилися до села.

В лісах вшытко дерево ловытинане, лем молоде росне и то не лем в давных лісах, але и на полянах и полях, котры прилігали до ліса. И такы части нашого хотару, як Обшар, Лаз, Горб, Опаленный, Поморкы, Границя, пів Верха вшытко заросло смереками, соснами и ракей-ма іншыма деревами або кряками.

Поля орют полякы тракторами и сіют жыто, пшеницю, овес, ярец, конич, садят бандуры; ховают худобу, уці, коні. В селі ест маленький склепик в перебудуваній Марчаків хыжы и ест затыгнене електричне світло.

Робітниками в П. Г. Р. были самы полякы з околичных сел повіту горлицького, лем еден лемко з Панкной робил, яко тракториста, а был то з Панкной, правдоподобно, Ротко.

Як юж ем вспоминал, то наши ясюнчане николи не забывали за свое село и все прагнули вернутися назад и там жыти, як и жили наши предкы. Лем же то не пришло ишы до гнес, бо полякы не позволили нам никою вернутися. писали мы поданя, просьбы, жалобы и меморіялы з підписами всіх голов фамелий до: Горлиц, Жешова, Варшавы и іздила делегация до міністра Ткачова, в котрій брал участ и пишущий тоты слова, але без жадных результатов. Все нам одписали або одповіли: "Не можеце вруціць, бо ваша земля зостала роздиспонована на скарб паньства."

Кус дальше хоцу привести приклады з пару таких одповідий, но и єдно з наших жадань — меморіял, котрий праві всі ясюнчане підписали и выслали на адресу польского правительства в Варшаві. Таки просьбы мы зачали писати ницы в 1955 року и продолжали іх аж до 1961 року. Так робили всі наши лемкы, то ест з каждого села, але нас ничто не выслушал и до гнеска більша маса наших выгнанців ест ишы на выгнанню. Лем з дакотрых сел, го пару фамелий, мали змогу вернутися на свою отчовину и тоты мусіли одкупити од осадників. На каждом такім поданю, просьбі або меморіялі был подаваний адрес єдного з ясюнчанів на выгнанню, а підписувалися всі, котры хотіли вертати. Было около 50 фамелий, котры хотіли вернутися назад.

МЕМОРИЯЛ ДО ПОЛЬСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА:

"Dotyczy: powrotu wysiedleńców na tereny powiatu gorlickiego woj. Rzeszowskie

Podpisani działając imieniem wszystkich wysiedlonych w r. 1947 rolników, mieszkańców wsi Jasionka powiatu Gorlickiego woj. Rzeszowskiego kierują do miarodajnych czynników Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej następujący MEMORIAŁ:

Masowe wysiedlenie ludności Łemkowszczyzny w ramach akcji W. pod pozorem zgnięcia podziemnego ruchu UPA, było nierozważnym aktem rewanzu na tle narodowościowego szowinizmu, który w 95% dotknął ludzi niewinnych, złamał ich egzystencję, a nie ziścił nawet w setnej części nadziei tych społecznych reformatorów, którzy opróżnione tereny uważali za wymarzoną platformę do reform społecznych.

Efekt wysiedlenia był taki, że osady wysiedlone stały się w najbliższych miesiącach i latach terenem rabunków, kradzieży i ordynarnych "kantów", gdyż całe dobre budynki kryte blachą sprzedawano za kilka stówek spekulantom, milionowe wartości w postaci zabudowań, maszyn rolniczych, pasiek, materiałów budowlanych itd. zostały rozkradzione lub sprzedane karczaczom za marne grosze, wsie opustoszały, nawet drogi porażały krzakami, a dziki i wilki poczęły gnieździć się po opustoszałych ludzkich osiedlach.

Przez 10 najbliższych lat tereny te nie dały społeczeństwu żadnego dochodu i pożytku, ale rozmaite gospodarcze eksperymenty kosztowały Skarb Państwa ciężkie miliony.

Był okres gdy władze terenowe nakazywały chłopom z najbliższych wsi niewysiedlonych zasiewać odłogi we wsiach wysiedlonych, chłopci sąsiedni pod zagrożeniem kar tracili czas, pracę i zboże na zasiew, a zanim doczekali się żniw, to dzięki tak przeryły owies, że nie opłacało się go nawet kosić.

Był okres gdy urządzano na tych terenach wypasy owiec i bydła, a koniec tego był taki, że setki a nawet całe stada owiec padły od chorób zakaźnych.

Jednocześnie prowadzono wielkim nakładem kosztów propagandę nad zasiedleniem tych terenów osadnikami, dobierając do tego wyłącznie osadników narodowości polskiej.

Dawano im bezzwrotne pożyczki na zagospodarowanie, udzielano im kilkuletnich ulg w świadczeniach rzeczowych byle tylko ich zjednać i ściągnąć na opustoszałe tereny, a gdy już tam osiedli to nowymi kredytami i obietnicami rozmaitych ulg i przywilejów wpędzano ich do spółdzielni produkcyjnych. Spółdzielnie te tak prosperowały, że zanim nadeszła jesień 1956 r., to już połowa z nich uległa rozwiązaniu, a reszta rozleciała się pierwszego dnia po historycznym przemówieniu tow. Władysława Gomułki.

Jeszcze przed VIII. plenum PZPR rozpoczęła się u nas era organizacyjnego uaktywnienia ruchu mniejszości narodowych, a na pierwszym planie postawiono sprawę powrotu do dawnych osiedli wysiedlonych mieszkańców Łemkowszczyzny.

Na zjazdach organizacyjnych, w prasie, w radiu obwieszczano całemu światu, że krzywda wyrządzona ludności wysiedlonej będzie wynagrodzona, że każdy będzie mógł wrócić do swej własności i stron rodzinnych i że Państwo przyczyni się nawet do odbudowy osiedli.

(Далій буде)